

VOI©E

t.a.v. mr. M.J. Frequin

m.frequin@voice-info.nl

Amsterdam: 6 april 2017
Van: Prof. mr. D.J.G. Visser, advocaat
Telefoon: 020 723 8901
Fax: 020 723 8981
E-mail: dirk.visser@ipmc.nl
Dossier: VOI©E / advies
Onderwerp: Toepasselijkheid artikel 2a leden 2 en 3 WTGCB in geval van verplicht
collectief beheer

Geachte heer Frequin,

Deze opinie op verzoek van VOI©E heeft betrekking op de vraag hoe collectieve beheersorganisaties (hierna “CBO’s”) invulling dienen te geven aan de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 2a lid 2 (keuzevrijheid) en lid 3 (niet-commercieel gebruik) WTGCB in gevallen waarin de wetgever een specifieke organisatie heeft aangewezen voor het beheer van een bepaalde categorie rechten of soort gebruik (hierna “verplicht collectief beheer”).

Artikel 2a lid 2 WTGCB (keuzevrijheid)

1. In de toelichting op deze bepaling staat te lezen “dat een rechthebbende zijn rechten niet individueel kan beheren, wanneer de lidstaat een specifieke organisatie aanwijst voor het beheer van bepaalde categorieën rechten. In dat geval heeft de rechthebbende voor het beheer van zijn rechten *alleen de keuze* om gebruik te maken van deze collectieve

beheersorganisatie of een collectieve beheersorganisatie die *in een andere lidstaat* van de Unie gevestigd is."¹

2. In Nederland zijn de stichtingen Reprorecht, Leenrecht, Thuis kopie, Sena, Lira, VEVAM en NORMA op grond van de Auteurswet, resp. de WNR specifiek aangewezen voor het beheer van bepaalde categorieën rechten of soorten gebruik. Daarmee is de keuze van de rechthebbende beperkt tot deze CBO's of één van hun buitenlandse zusterorganisaties. Een andere keuze heeft de rechthebbende niet.

Conclusie

3. Deze keuzemogelijkheid dient wel in statuten of aansluitingsvoorwaarden van de CBO te worden vermeld. Dit volgt uit artikel 2a lid 1 WTCGB.

Artikel 2a lid 3 WTCGB (niet-commercieel gebruik)

4. "Rechthebbenden kunnen licenties verlenen voor niet-commercieel gebruik van rechten op grond van in de Auteurswet en de Wet op de naburige rechten beschermd materiaal".
5. Uit overweging 19 bij de Richtlijn en de Memorie van Toelichting volgt "dat collectieve beheersorganisaties de nodige maatregelen zullen moeten nemen om dit recht ook daadwerkelijk te effectueren". "Het College ziet erop toe dat iedere collectieve beheersorganisatie over een regeling beschikt voor niet-commercieel gebruik."
6. Deze laatste zin uit de Memorie van Toelichting zou de indruk kunnen wekken dat dit ook geldt voor verplicht collectief beheer. Dit roept de vraag op hoe dit zich verhoudt tot de status van de betreffende CBO's en het feit dat deze CBO's een vergoedingsrecht uitoefenen. Het is aannemelijk dat vanwege de status van de betreffende CBO's en vanwege het feit dat het gaat om een wettelijke billijke vergoeding aanspraak,

---

¹ Kamerstukken II, 34 243, nr. 3, p. 20.

individuele rechten uitoefening in het geheel niet mogelijk is, ook niet voor niet-commercieel gebruik.

7. In de toelichting bij de Nederlandse wettelijk bepaling wordt de indruk gewekt dat *iedere* CBO zijn aangeslotenen de mogelijkheid moet bieden om voor niet-commercieel gebruik individueel licenties te verlenen.
8. Voor de stelling dat artikel 5 lid 3 van de richtlijn niet van toepassing is op het vergoedingsrecht in geval van verplicht collectief beheer is ook steun te vinden in een artikel van twee Duitse auteurs²:

The practical implementation of Art. 5 para. 3 CM directive is of high relevance. What may appear as technicalities at first glance, has decisive influence for the effective implementation of Art. 5 para. 3 CM directive.

In the process it is important that Art. 5 para. 3 CM directive does not refer to statutory remuneration claims as part of the copyright limitations permitted by the law [voetnoot 55]. The implementation is therefore only needed in cases of individually licensed uses.

[voetnoot 55] For these uses no licenses are needed, as they are normally already allowed by the law. Additionally, a fair compensation is mandatory in most cases, compare Art. 5 par. 2 lit a, b, par. 5 of the directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society (InfoSoc-directive).

9. De volgende vraag is of de Nederlandse wetgever hier wellicht een keuze heeft gemaakt die verder gaat dan de CB Richtlijn voorschrijft. Dat is niet aannemelijk. Een dergelijke keuze zou de wetgever expliciet verantwoorden, daar de Nederlandse wetgever juist als uitgangspunt hanteerde de richtlijn getrouw te implementeren. MvT WTCGB, algemeen deel, paragraaf 6 Uitgangspunten implementatie: "Uitgangspunt bij implementatie is een getrouwe omzetting van de richtlijn. Dit betekent dat zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de tekst van de richtlijn." ... "De

---

² Axel Metzger and Tobias Heinemann, The Right of the Author to Grant Licenses for Non-Commercial Use: Creative Commons Licenses and the Directive on Collective Management, 6 (2015) JIPITEC 11, para 1, blz. 19. <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-6-1-2015/4172>.

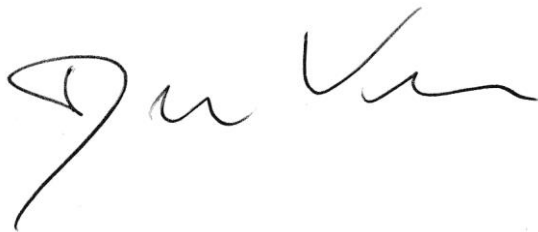
onderdelen uit Titel II zijn een vorm van minimumharmonisatie. Deze vorm van harmonisatie biedt de lidstaten wel de mogelijkheid om strengere normen vast te stellen (overweging 9). Indachtig het uitgangspunt is daarvan geen gebruik gemaakt, tenzij daarmee kan worden aangesloten bij het reeds bestaande kader uit de Wet toezicht.”

10. Voor zover de wetgever beperkingen heeft willen aanbrengen aan de juridische positie van de CBO in geval van verplicht collectief beheer is dat in de wet voorzien. Zo geeft art. 15c lid 4 Auteurswet met betrekking tot het leenrecht de makers of diens rechtverkrijgende het recht om ten overstaan van de betalingsplichtige afstand te doen van zijn recht op een billijke vergoeding en is voor het reprorecht een vergelijkbare bepaling opgenomen in art. 16k Auteurswet. Hiervoor is logischerwijze niet gekozen met betrekking tot de thuiskopievergoeding, terwijl de wettelijke vergoedingsaanspraak van Sena reeds is beperkt tot, kort gezegd, de openbaarmaking van commerciële fonogrammen en reproducties daarvan.

Conclusie

11. Het is aannemelijk dat artikel 2a lid 3 WTGCB niet van toepassing is op de wettelijke billijke vergoedingsaanspraken die door CBO's worden uitgeoefend - hetzij via aanwijzing door de wetgever, hetzij op grond van een vertegenwoordigingsovereenkomst met een aangewezen CBO - omdat zij een wettelijke billijke vergoedingsaanspraak hebben c.q. uitvoeren die niet individueel gelicenseerd kan worden. Het ligt voor de hand dat dan ook niet kan in het geval van niet-commercieel gebruik.

Met vriendelijke groeten,

Dirk Visser

Bijlage

Artikel 2a lid 1 t/m 3 WTGCB³ luiden als volgt:

1. Het College van Toezicht ziet erop toe dat rechthebbenden de rechten hebben, bedoeld in het tweede tot en met het achtste lid, en dat die rechten worden opgenomen in de statuten of lidmaatschapsvoorwaarden van de collectieve beheersorganisatie.

2. Rechthebbenden hebben het recht om de collectieve beheersorganisatie van hun keuze te machtigen de rechten op grond van in de Auteurswet en de Wet op de naburige rechten beschermd materiaal te laten beheren voor de grondgebieden van hun keuze, ongeacht nationaliteit, lidstaat van verblijf of vestiging van de rechthebbende. Tenzij de collectieve beheersorganisatie objectief gerechtvaardigde redenen heeft om het beheer te weigeren, beheert zij de rechten op materiaal bedoeld in de Auteurswet en de Wet op de naburige rechten, mits het beheer daarvan binnen zijn werkterrein valt.

3. Rechthebbenden kunnen licenties verlenen voor niet-commercieel gebruik van rechten op grond van in de Auteurswet en de Wet op de naburige rechten beschermd materiaal.

Memorie van Toelichting 34 243, nr. 3⁴

In de toelichting op art. 2a lid 2 WTGCB staat te lezen:

"Dit betekent overigens niet dat een rechthebbende iedere willekeurige collectieve beheersorganisatie voor het beheer van zijn rechten kan machtigen. Uit overweging 12 van de richtlijn volgt dat de genoemde rechten van rechthebbenden geen afbreuk doen aan regelingen betreffende rechtenbeheer in de lidstaten, zoals individueel beheer, het uitgebreide effect van een overeenkomst tussen vertegenwoordigde collectieve beheersorganisatie en een gebruiker («extended collective licensing»), verplicht

³ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0014779/2016-11-26>

⁴ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/behandelddossier/34243/kst-34243-3?resultIndex=38&sorttype=1&sortorder=4>

collectief beheer, of een wettelijk vermoeden van vertegenwoordiging en overdracht van rechten aan collectieve beheersorganisaties. Uit overweging 19 van de richtlijn volgt bovendien dat indien een lidstaat, overeenkomstig het Unierecht en de internationale verplichtingen van de Unie en zijn lidstaten kiest voor verplicht collectief beheer van rechten, de keuze van rechthebbenden beperkt is tot deze collectieve beheersorganisaties.

Dit betekent dat een rechthebbende zijn rechten niet individueel kan beheren, wanneer de lidstaat een specifieke organisatie aanwijst voor het beheer van bepaalde categorieën rechten. In dat geval heeft de rechthebbende voor het beheer van zijn rechten alleen de keuze om gebruik te maken van deze collectieve beheersorganisatie of een collectieve beheersorganisatie die in een andere lidstaat van de Unie gevestigd is."

(Kamerstukken II, 34 243, nr. 3, p. 20)

In de toelichting op het derde lid staat

"Uit artikel 2a, derde lid, volgt dat rechthebbenden het recht hebben om licenties te verstrekken voor niet-commercieel gebruik van rechten van op grond van de Aw en de Wnr beschermd materiaal. Uit overweging 19 volgt dat collectieve beheersorganisaties de nodige maatregelen zullen moeten nemen om dit recht ook daadwerkelijk te effectueren. De collectieve beheersorganisatie zal onder meer een besluit moeten vaststellen over de aan de uitoefening verbonden voorwaarden en zal zijn leden hierover dienen te informeren. Een mogelijkheid om hier invulling aan te geven is de «Creative Commons» voorwaarden voor niet-commercieel gebruik, zoals Buma/Stemra thans al hanteert. Rechthebbenden die het niet eens zijn met de voorwaarden voor niet-commercieel gebruik kunnen terecht bij de geschillencommissie van de desbetreffende collectieve beheersorganisatie. Het College ziet erop toe dat iedere collectieve beheersorganisatie over een regeling beschikt voor niet-commercieel gebruik."

(Kamerstukken II, 34 243, nr. 3, p. 21)

Deze bepalingen en deze toelichting zijn gebaseerd op de EU richtlijn Collectief beheer⁵

Overweging 12 bij die richtlijn luidt als volgt:

“Deze richtlijn is van toepassing op alle collectieve beheerorganisaties, met uitzondering van titel III die alleen van toepassing is op collectieve beheerorganisaties die op multiterritoriale basis auteursrechten inzake muziekwerken voor onlinegebruik beheren, maar doet geen afbreuk aan regelingen betreffende rechtenbeheer in de lidstaten, zoals individueel beheer, het uitgebreide effect van een overeenkomst tussen een vertegenwoordigende collectieve beheerorganisatie en een gebruiker, d.w.z. uitgebreide collectieve licentieverlening, verplicht collectief beheer, wettelijk vermoeden van vertegenwoordiging en overdracht van rechten aan collectieve beheerorganisaties.

Overweging 19 bij die richtlijn luidt als volgt:

“De in het VWEU verankerde vrijheden om collectieve beherdiensten met betrekking tot auteursrechten en naburige rechten te verlenen en te ontvangen, dienen mee te brengen dat een rechthebbende de vrijheid moet hebben om een collectieve beheerorganisatie te kiezen voor het beheer van zijn rechten, of deze rechten nu de rechten aangaande de mededeling aan het publiek of aangaande de reproductie betreffen, of categorieën van rechten die verband houden met exploitatievormen, zoals omroep, opvoering of reproductie voor onlinedistributie, mits de door de rechthebbende gekozen organisatie voor collectief beheer dergelijke rechten of rechtencategorieën al beheert.

De rechten, categorieën van rechten of soorten werk en andere materie die worden beheerd door de collectieve beheerorganisatie, moeten worden

---

⁵ Richtlijn 2014/26/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het collectieve beheer van auteursrechten en naburige rechten en de multiterritoriale licentieverlening van rechten inzake muziekwerken voor het online gebruik ervan op de interne markt. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX%3A32014L0026>

bepaald door de algemene vergadering van leden van die organisatie indien deze niet reeds in de statuten zijn bepaald of wettelijk zijn voorgeschreven. Het is van belang dat de rechten en categorieën van rechten zodanig worden bepaald dat een evenwicht wordt gehandhaafd tussen de vrijheid van de rechthebbenden om over hun werken en andere materie te beschikken, en het vermogen van de organisatie om de rechten doeltreffend te beheren, met name rekening houdend met de categorie van rechten die door de organisatie wordt beheerd en de creatieve sector waarin zij werkzaam is. Rekening houdend met dit evenwicht moeten de rechthebbenden de mogelijkheid hebben om die rechten of categorieën van rechten eenvoudig terug te trekken uit een collectieve beheerorganisatie en deze rechten individueel te beheren, of om het beheer ervan in het geheel of gedeeltelijk toe te vertrouwen of over te dragen aan een andere collectieve beheerorganisatie of een andere entiteit, ongeacht de lidstaat van nationaliteit, verblijf of vestiging van zowel de collectieve beheerorganisatie, de entiteit als de rechthebbende. Indien een lidstaat, overeenkomstig het Unierecht en de internationale verplichtingen van de Unie en haar lidstaten, voorziet in verplicht collectief beheer van rechten, zou de keuze van de rechthebbenden beperkt zijn tot andere collectieve beheerorganisaties.

Collectieve beheerorganisaties die verschillende soorten werken en andere materie beheren, bijvoorbeeld literair werk, muziek en fotografie, dienen de rechthebbenden dezelfde flexibiliteit toe te staan ten aanzien van het beheer van verschillende soorten werken en andere materie. Wat niet-commercieel gebruik betreft, moeten de lidstaten ervoor zorgen dat collectieve beheerorganisaties de nodige maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat hun rechthebbenden het recht kunnen uitoefenen om voor dergelijk gebruik licenties te verlenen. Dergelijke maatregelen moeten onder meer een besluit van de collectieve beheerorganisatie over de aan de uitoefening van dat recht verbonden voorwaarden en het verstrekken van inlichtingen aan haar leden over die voorwaarden omvatten. Collectieve beheerorganisaties moeten de rechthebbenden informeren over hun keuzes en hen in staat stellen de met deze keuzes verbonden rechten zo vrijelijk mogelijk uit te oefenen. Rechthebbenden die de collectieve beheerorganisatie al toestemming hebben verleend, kunnen via de website van de organisatie worden geïnformeerd. De aan de machtiging verbonden verplichting om van de rechthebbenden toestemming te verkrijgen voor het beheer van elk recht, elke categorie van

rechten of elk soort werk en andere materie mag de rechthebbenden niet verhinderen later voorgestelde wijzigingen van die machtiging stilzwijgend te aanvaarden volgens de in het nationale recht bepaalde voorwaarden. Noch contractuele regelingen volgens welke een beëindiging of terugtrekking door de rechthebbenden onmiddellijk uitwerking heeft op licenties die vóór die beëindiging of terugtrekking zijn verleend, noch contractuele regelingen volgens welke dergelijke licenties onverlet blijven gedurende een bepaalde periode na die beëindiging of terugtrekking dienen als dusdanig door deze richtlijn te worden uitgesloten. Dergelijke regelingen mogen echter geen belemmering vormen voor de volledige toepassing van deze richtlijn. Deze richtlijn mag de mogelijkheid niet uitsluiten dat rechthebbenden hun rechten individueel beheren, ook voor niet-commercieel gebruik”.

Artikel 5 CB RI. Rechten van rechthebbenden

1. De lidstaten zien erop toe dat rechthebbenden de in leden 2 tot en met 8 vervatte rechten hebben en dat die rechten worden opgenomen in het statuut of de lidmaatschapsvoorwaarden van de collectieve beheerorganisatie.
2. Rechthebbenden hebben het recht om een collectieve beheerorganisatie van hun keuze te machtigen de rechten, rechtencategorieën of soorten werk en andere materie van hun keuze te beheren voor de grondgebieden van hun keuze, ongeacht de lidstaat van nationaliteit, verblijf of vestiging van de collectieve beheerorganisatie of de rechthebbende. Tenzij de collectieve beheerorganisatie objectief gerechtvaardigde redenen heeft om het beheer te weigeren, is zij verplicht dergelijke rechten, rechtencategorieën of soorten werk en andere materie te beheren, mits het beheer daarvan binnen haar werkterrein valt.
3. Rechthebbenden hebben het recht om licenties te verlenen voor niet-commercieel gebruik van alle rechten, categorieën van rechten of soorten werk en andere materie die zij kiezen.
4. Rechthebbenden hebben het recht om de door hen ingevolge lid 2 collectieve beheerorganisatie verleende machtiging voor het beheer van rechten, categorieën van rechten of soorten werk en andere materie te beëindigen, of uit een collectieve beheerorganisatie elk van de rechten,

categorieën van rechten of soorten werk en andere materie van hun keuze, zoals bepaald krachtens lid 2, terug te trekken voor de grondgebieden van hun keuze, met inachtneming van een redelijke opzegtermijn van ten hoogste zes maanden. De collectieve beheerorganisatie kan besluiten dat een dergelijke beëindiging of terugtrekking slechts kan ingaan aan het einde van het boekjaar.

5. Als er aan een rechthebbende bedragen verschuldigd zijn voor exploitatiehandelingen die hebben plaatsgevonden voordat de machtiging is beëindigd of de terugtrekking van rechten van kracht werd, of op grond van een licentie die is verleend voordat de beëindiging of terugtrekking van kracht werd, behoudt de rechthebbende zijn rechten op grond van de artikelen 12, 13, 18, 20, 28 en 33.

6. Een collectieve beheerorganisatie mag de uitoefening van de in de leden 4 en 5 vervatte rechten niet beperken door, als voorwaarde voor de uitoefening van die rechten, te eisen dat het beheer van rechten of rechtencategorieën of soorten werk en andere materie die het voorwerp zijn van de beëindiging of terugtrekking, wordt toevertrouwd aan een andere collectieve beheerorganisatie.

7. In gevallen waarin een rechthebbende een collectieve beheerorganisatie machtigt om zijn rechten te beheren, verleent hij specifiek toestemming voor elk recht of elke categorie rechten of soort werk en andere materie waarvoor hij de collectieve beheerorganisatie machtigt tot beheer. Elke toestemming daartoe moet schriftelijk worden bewezen.

8. Een collectieve beheerorganisatie informeert rechthebbenden over hun rechten op grond van de leden 1 tot en met 7, en over elke voorwaarde die aan het in lid 3 bedoelde recht verbonden is, alvorens hun toestemming te verkrijgen om een recht of rechtencategorie of soort werk en andere materie te beheren.

Een collectieve beheerorganisatie informeert die rechthebbenden die haar al hebben gemachtigd, uiterlijk op 10 oktober 2016 over hun rechten op grond van de leden 1 tot en met 7, en over elke voorwaarde die aan het in lid 3 bedoelde recht verbonden is.